

KÜÇÜK İSKENDER ÜZERİNE

ters dönmüş hamamböceği

Türkiye gibi bir ülkede marjinalleşmek çok zor bir şey değil. Varolan kapalı toplum yapısının bir adım dışarı, bu denli dar bir çemberde insanın kolayca adımını çizgiye basması için yeterlidir. Fakat marjinalleşmek kolay, marjinal yaşamak ise pek de kolay olmayan bir şey. Kolluk kuvvetlerinin bu denli baskın olduğu bir toplumsal düzende ve bireyleşmemiş vatandaşları olan bir toplumda, marjinal bir yaşamın imkanlılığı bile tartışma konusudur. Küçük İskender'in şair kimliği bu anlamda çok önemli bir temsil niteliği taşıyor. Bu temsil iki ayrı yönden bir tür diyalektik oluşturabilecek bir şekilde irdelenmeye değer özelliktedir. Bunlardan birincisi Küçük İskender'in modernizm serüvenini yarı doğulu kimliği ile sancılı ve çok boyutlu geçiren bir toplumdaki kırılmayı temsil ettiği için, ikincisi ise Küçük İskender'in hem yazar –şair kimliğini hem de şiirinin içeriğini bahsedeceğim bu kırılmadan ve kendi toplumsal çatışmasından alıyor olması gelmektedir. Bu durum beraberinde Küçük İskender'e ait çelişkileri de taşımaktadır ve bu çelişkilerde hem bir şairin şiir estetiğinin anatomisini ortaya koyması açısından hem de toplumsal düzeydeki gösterdikleri anlamında irdelemeye değerdir.

beyoğlu gelecek yerden hayat esirgenmez

Küçük İskender bir Beyoğlu'ludur. Evi Cihangir'de, yaşama alanı İstiklal Caddesi'in arka bağlantı sokaklarıdır. Beyoğlu Küçük İskender için bir kurtarılmış bölge, bir nefes alma alanıdır. Benjamin'in belirttiği gibi bir "flaneur" için Paris'in pasajları ne kadar değerli ve vazgeçilmez ise (özellikle fizik mekan değeri açısından) Beyoğlu'nun ara sokakları da Küçük İskender için o kadar önemli ve vazgeçilmezdir. Beyoğlu yeraltı kültürünün tümüne ev sahipliği yapan yegâne alandır. Bu anlamda çok önemli çünkü hiçbir kültür mekansız varolamaz. Buradaki esas önemli nokta ise bu mekanın bir "kent" mekanı olmasıdır. Küçük İskender kentli bir şairdir ve kentleşme olmadan modernleşmenin de olamayacağı çok açık. Onun temsil ettiği alt kültürün ve bu alt kültüre ait yaşam biçiminin hayat bulduğu böylesi bir kent parçasının İstanbul içinde Beyoğlu olması tesadüf değildir. Beyoğlu eski adıyla Pera, Bizans dönemin'de yabancıların (Konstantinopolis'in XIII. mahallesi olmakla birlikte bir Ceneviz kolonisi idi) yaşadığı bir bölgeydi ve Haliç'in öte yakasında (Pera Yunanca "karşı yaka" anlamına gelir) batı Akdenizli bir kimliğe sahip oldu. Daha sonra Osmanlı tarihi boyunca da (Osmanlılar'ın şehri ele geçirdikten sonra yaptığı ilk şeylerden biri Latin –Katolik kilisesini bu bölgeye göndermek olmuştur) batılı grupların diplomatik ve ticari ilişkiler ekseninde koloniler şeklinde bu bölgede yerleştikleri ve İstanbul'da modern yaşam biçimi anlamında ne varsa ilk olarak bu bölgeden giriş yaptığı söylenebilir. Bu bölgedeki tüm gelişme batıdaki gelişme sürecinden doğrudan etkilenmiştir. Dünya'daki ikinci metronun burada yapılması bunun bir sonucu olsa gerek.

Fakat Beyoğlu konumuz için sadece batılı değerlerin bir giriş kapısı olması anlamında önemli değildir. Bununda ötesinde bu sürecin esas altyapı değişiminin açık etkisinin de son elli yıl içinde yine burada açıkça görebilmemiz. Sanayileşen ve kapitalist ekonomik sistemin toplumsal alt yapıyı dönüştürdüğü bir süreçte toplumsal kaosun mekansal ve sosyal ifadesini

en açık bulduğu yer İstanbul'da Beyoğlu olmuştur. Bu "çılgılık" da ki arka plan Küçük İskender'in şiirinin arka planın renklerini oluşturuyor. Beyoğlu bu özelliğini, kentsel kültüre ait servislerin daha çok tüketen ve bireyleşen şehirliler için bu bölgede toplanması ile sosyal kimliğinin dönüşümüyle kazanmıştır: bu da eğlence sektörü ve buna bağlı gece hayatıdır. Bu nokta bence özellikle önemli çünkü Küçük İskender'in bu şekilde yaşamasına olanak veren önemli iki olgu; daha sivil kamusal alanlar ile daha az kontrol altındaki (kimi zaman yasadışı) sosyal mekanlardır. Bu sektörler Beyoğlu'na gece hayatından beslenen grupları taşımıştır: alkolikler, fahişeler, travestiler, eroinmanlar, satanistler vs. Bu durum da burasını düzenin temsilcisi güçler ile (polis, sivil polis vs.) düzen dışındakiler arasındaki çatışmanın bir alanı haline getirmiştir. Beyoğlu'nun Küçük İskender açısından en önemli özelliği bu çatışmada ki galip tarafın yeraltı olmasıdır. Düzenin galip geldiği noktada Beyoğlu ancak turistik bir eğlence merkezi haline gelir. Bu anlamda polisin copundan çok daha etkili olacak tehlike Beyoğlu'nun burjuvaya ait sermaye tarafından ele geçirilmesidir.

*o kızlar boklu sakız çiğnerken
o yoldaşlar savaşır ve hümgür hümgür ağlardı*

Küçük İskender burjuva –dışı (karşıtı) bir kişilik. Zaten yeraltı kültürünün burjuva kültürü ile barışık olabilmesi ya çok zordur ya da imkansızdır. Sonuç olarak burjuvazi toplumsal sistemin kendi olanaklarıyla varolan bir sınıf olduğuna göre bu sistemi reddeden bir grubun ona ait değerleri peşinen reddetmesi ya da en azından bunların uzağında kalması zaten kaçınılmazdır. Fakat bu duruşun özellikle altı çizilmesi gereken tarafı Küçük İskender'in solcu olması değil, nasıl bir solcu olduğudur. Küçük İskender bu anlamda kendine ait bir tür çelişkiyi içinde barındırmakta olduğunu düşünüyorum. Kendisi bir şiir geleneğinin ve bir kültür geleneğinin uzantısı olarak sosyalist bir politik kimliğe sahiptir. Fakat Küçük İskender'in kimliğini asıl biçimlendiren dinamik kendisinin (ki bu durum modern Türk şiiri tarihi açısından da irdelenebilir) bu gelenekten kopuşu ile ortaya çıkıyor olmasıdır. Bu anlamda İskender'in politik kimliğini bir sosyalist devrimciden ziyade bir anarşist olarak yorumlamak daha tutarlı olacaktır. Fakat İskender'in bunu tam bir netlikle vurgulayamamış olması (politik nitelikli şiirlerini topladığı şiir kitabı "Suzidılara" en zayıf şiir kitaplarından birisi olarak yorumlanabilir) kanımca bu gelenekle kurduğu ilişkideki patolojiden kaynaklanmaktadır ve hem politik kimliği hem de şair kimliği açısından bu kopuşu gerçekleştirebilmesi kendi tutarlılığı açısından önemlidir.

*matematiği sevmeyen çocuklar sevdim ben
kimsenin adını bilmediği, kimsenin çözemediği geometri problemlerinde..*

Küçük İskender bir eşcinsel. Eşcinsel kimliği marjinal olma ve marjinal bir şekilde yaşama durumuyla özellikle örtüşüyor. Küçük İskender bu kimliğinden kendi şiiri açısından da yaşam biçimi açısından da güç almıştır. Bu da özünü Küçük İskender'in yazının başında da belirttiğim kendi varoluşunu biçimlendirdiği toplumsal çatışma alanından alır. Geleneksel toplumsal yapısını büyük ölçüde koruyan kapalı ve yarı doğulu bir toplumda (Küçük İskender'in kendisini sürekli Ortadoğu'lu olarak nitelemesi bence bundan dolayıdır) bir eşcinsel olmak ve bunu bu derece vurgulamak İskender'in topluma ve düzene karşı en büyük silahı haline gelir. Bu haykırışın fazlasıyla utangaç olmaktan uzak ve hatta yer yer edepsizce dile getirilişi bu çatışma halinin Küçük İskender'e en fazla zevk veren kısmı olduğunu düşündürüyor insana. Yasaklı cinselliğin bir toplumsal sorun olarak derinlemesine yaşandığı ve aşınan değer yargıları ve modern hayata ait cinsel imajların çokça pazarlandığı bir ortamda (sex sells: kapitalizm adına güzel bir slogan) bu zaten yaralı ve sallantıdaki homofobik ataerkil toplumsal kişiliğe karşı bana göre bilinçaltı öfkesinin saldırgan bir dışavurumu olarak ortaya çıkmakta. Bu saldırı ve dışavurumun şiirselliği ya da şiir estetiği açısından en azından

tartışmalı olduğunu söylemeliyim. Ama yeniden belirtmek zorundayım ki bu, Küçük İskender'in kendi şair kimliği açısından önemlidir.

Küçük İskender kimliğinden dolayı marjinalleşen ve sistem dışında kalan grupları ailesi gibi tanımlamış, jankileri, sokak çocuklarını, fahişeleri, rockçıları vs. ortak bir yeraltı cemaatinin üyeleri olarak görmüştür. Modernizme ait bir toplumsal paradoksa kendi kişisel paradokslarını da alet ederek şiirini bu çarpışma alanının duygusal dışavurumu üzerinden tanımladı. Bu konuda haklıydı. Kendi deyimiyle o hayattan anlam çalmaya gidiyordu ve kendi "speed" yaşamının kimyasalı, sosyal ve fizik mekan olarak belki de kendisinden önce yaşamış batılı edebiyatçılara göre çok daha zengin ve çok boyutlu bir içeriğe sahip. Cemal Süreyya Küçük İskender için Ece Ayhan'a "O senin oğlun" dediğini söyler. Şiirinin biçimsel yapısı açısından bunun yerinde bir benzetme olduğu söylenebilir. Fakat Hasan Bülent Kahraman'ın da belirttiği gibi Türk şiiri tarihinde ilk kez Ece Ayhan'ın parasız yatılılar eğretilmesinden farklı, ondan kopuk ve onun ötesinde sivilleşmektedir. Bu Küçük İskender'in yazınındaki sürekli karşımıza çıkan narsistik, kendine yöneltilmiş şiir ve yazın biçiminin nedenlerinden birisidir. Bu vurgu yaşam biçimi ve bu yaşam biçimiyle doldurduğu şair kimliği ile çok açık bir şekilde gözler önüne serilmektedir.